

պահիկ մըն ալ յետոյ, այս ցաւոց հովանութեան տարաբախտիկ զոհերուն վրայ դառնութեանց արտօսրը կը թափէ:

Տիսուր չէ այս. և սակայն միտքը ուր պիտի հասնի. ճակատագիր, պիտի տանիս մարդկային այս նախիր:

«Երգք, հըրճուանք անցնին, լոկ մընան վշտեր, Արեւ խնդրելով՝ շօշափեմ ըստուեր...»

Աճէմեան կը սիրէ գաղափարաց աշխարհը, կը սիրէ հոգուոյ խորախորհուրդ թատրը, անդ ի հանդէս բերելու աղեգորով ողբերգութեանց գաղտնիքը, կենաց հակապատկերներու դժխեմ նկարագիրը:

Այո՛, կեանքը իր անյատակ վիհերն ունի. կեանքը դարձեալ իր գոյութիւնն ալ ունի երկու եղբեր, երկու ալ անհունութիւններ...»

Մեր Աճէմեան միոյն վրայ կը դնէ իր զմայլման ու հիացման կնիքը, միւսին վրայ կ'ողեզրէ դիւրանուագ շեշտերով տիեզերական ունայնութեան տիսուր մահերգը...»

Աճէմեան, սակայն, միշտ յոռետես մատենագիր մը չի սեպուիր. Աճէմեան լաւատես գրիչ մ'ալ չի համարուիր. «Ժպտին» ծալուց մէջ «արտասուբը» պահած չէ՞ մի. «Լուսոյ» ետեւ՝ թանձր «ստուերը» շօշափած չէ մի...»

Այն ինչ հանդիսատես կը լինիս իր ժպիտներուն, որոց փթթումը կը զգաս դիմացդ վրայ, և ահա խաւարի վարագոյրը կ'իջնայ իսկոյն՝ արտասուաց կաթիւներով ողողուն: Այն ինչ լուսոյ ցումանց ու ճառագայթից սրբանուէր նշուլից ներքեւ հոգիդ կը խայտայ. ահա ստուեր մը, դանդաղկոտ և ահարկու, յեղակարծուստ կը կանգնի առջեւդ, գժոխածին խուճապներով զինեալ, ուրուականաց սառնութեամբ առլցեալ, կու գան սոքա կենացդ առաւօտն ամպոտելու և գոյութեանդ միջորէն նսեմացնելու...: Վահ, չէ՞ զա մահուան այն յամը ու պաղ զօղանջն, որ զանգակին խուլ թրթուանքին թեւերով թափ կու տայ ականջիդ, մինչ կեանք մը, ահ, պատանով մը կը լուծուի, կը քայըայուի:

(«Պատկեր աշխարհիկ դրակ.» Յ. Գուրգենի մասն Ա. Պուխ 1892, էջ 268-278)

Քերթողը գերեզմաններու առջեւ ինչ չէ: Հոն ուր այնքան երազներ կան մթերուած, կեանքեր զրաւուած, յոյսեր ցիրուցան եղած. հոն, յաւիտենականին ծոցը, հողին խորոցը մէջ, ուր գանկաց և ուղեղաց հակայ խորհուրդներ զենուց հետ եղած և կամ թերեւս ստորերկերեայ հրաբուխներ յարուցած են. ինչ է անդ քերթողն:

Այլ երեքեան ուրուականը ըստ գաղղացի հեղինակին՝ կանգուն կեցած են քերթողիս առջեւ. Աճէմեան կը նայի յառուստին, օօն ժուանին, որոց մին կը ներ, կայացնէ գիտութեան ընդունայնութիւնը, միւսը կը մարմացնէ սիրոյ ընդունայնութիւնը. ասոնցմէ չծնա՞ւ «Ժպիտն ու Արտասուբը», «Լոյսն ու ստուերը»:

Այսպէս ահա իր սրտի ովկէանու մէջ ալեծածան կ'իջնէ, նաւաբեկող միտքը՝ անդոց ահուելի ընդերը ու անոր ահարկու ոչնչութիւնը կը չափէ: Անհունի դատարկութեան խորխորատն է այն, ուր այնքան մարդիկ ընկղմած են, այնքան ուղեղներ սպառած:

Մկրտիչ Աճէմեան լաւագոյնս կը յաջողի իր այս կարգի տողերուն մէջ, ամփոփելու սրտին կսկիծն ու մորմոքն, որք իր հոգուն մէջ կը կաթկթեն այն սեաւ մաղձն որ թոյն է, և այն դառն հեզնութիւնն որ կարծես զբաղդն կ'արհամարհէ կամ զմահն կը ծաղրէ:

Աճէմեան բանաստեղծական երկերէ զատ, թարգմանած է թատերգութիւններ, լամբնէի հատուածներ, լափոնթէնի ու Պէրանմէի քերթուածներ:

Մտուգիւ չի՞ սիրեր մարդ այն բանահիւսն որ անզուզական բարեկամին անդարձ մեկնումին առթիւ, չնաշխարհիկ նշուագով, սրտագին ալ մըմունջով կը հարցնէ. «Ո՞ւր կ'երթան մեր հոգիք»:

«Ո՞ւր երթան հոգիք. հո՞ն ուր շունչ չողմոց թափառիկ երթայ անտրտունջ... Ո՞ւր երթան հոգիք... իբրեւ մեղմ համբոյր իբրեւ երգ թոուցիք կը մարին միթէ. Հապա ո՞ւր երթան հոգիք... Ո՞վ զիտէ»:

Գ.Ս.Պ.Ա. Կ.Ե.Մ.

Ա. Ր. Փ. Ի. Ա. Ր. Ա. Ր. Փ. Ի. Ա. Ր. Ե. Ա. Ն.

Արփիար Արփիարեան ծնած է 1850ին, ճամբորդութեան մը ընթացին, Ամասոնի նաւահանգիստին մէջ, ուր հասեր էր ծընողը Ակնայ Ապուչեխ գիւղէն՝ կ. Պոլիս երթալու նպատակով: Իր մանկութեան անունն է Արփիար Փիլիպպոսեան:

Երբ Պոլիս կը հասնին, կը տեղաւորուին Օրթագիւղ, ուր Արփիար կը յաճախէ տեղույն թարգմանչաց վարժարանը: Այնտեղ դասաւանդութեան գլխաւոր առարկաներն էին քերականութիւն, ճարտասանութիւն, գրաբար (Նարեկ), կրօնագիտութիւն: Արփիար իր յուշերուն մէջ շատ դասնութեամբ կը խօսի կրօնագիտութեան ուսուցչին՝ Աւետիս Պէրպէրեանի մասին, ընդհակառակն խորունկ երախտագիտութիւն կը յայտնէ իր թուաբանութեան ուսուցչին՝ Գաբրիէլ Ներշապուհի, որ, բանաստեղծ մարդ, ստանձներ է նաև զրականութեան, շնորհիւ այն բացատրեալ ընթերցումներուն, զորս Ներշապուհ կը կատարէր դասարանին մէջ:

1865ին կը թողու գպրոցը: 1867ին կը մեկնի վենետիկ և կը մտնէ Մուրաստիայէլեան վարժարանը: Այստեղ իրեն ուսուցիչ կ'ունենայ Հ. Ղեւոնդ Ալշանը: Վերջապէս այստեղ է, որ կը տիրանայ հայ լեզուին, խորապէս կ'ուսումնասիրէ Հայոցին, հայութիւնը, հայ գպրութիւնը, Հայոց պատմութիւնը, հայ գրականութիւնները:

Վենետիկ գպրոցը աւարտելով, կը վերադառնայ կ. Պոլիս: Նախ բարտուղարութեան կը կոչուի Հայոց պատրիարքարքարարարակաղը բանին մէջ, յետոյ իսանի մը մէջ սեղանաւորի մը մօտ կը ստանձնէ հաշուակալի պաշտօնը: Հետզետէ հրապարակաղը գրութեան թիւնն ու գրականութիւնը փորձութեան կ'ենթարկեն զինք: Կ'ընտրուի երեսփու-

խան Ազգ. Ժողովի, կը նպաստէ Արարատեան Ընկերութեան կազմութեան: Այս ընկերութեան նպատակն էր զպրոց բանակ հայկական նահանգներուն մէջ և պատրաստել ժողովուրդին ու երիտասարդութեան

Արփիար աշակերտութեան շրջամին

միտքը: Արփիարեան արդէն երբեք չէր մոոցած կապը այն գաւառներուն հետ, ուրկէ կու գար: Կանոնաւոր թղթակցութիւն կը պահէր գաւառին հետ: Այդ շրջանին 1878-1889 կ'աշխատակցի Գրիգոր Արծրունիի Մշակին, թղթակցութիւն հասցնելով Պոլսույազգային կեանքին մասին Հայկական ծածկանունով: Գրիգոր Արծրունիի կը հանայ այդ թղթակցութեանց վրայ, որոնց նորաբաններին կը վճարէր 14-15 բուրդի: Մշակի հակառակորդներն իսկ կը խոստովանին այդ թղթակցութեանց արժէքը:

Ժամանակ մը յետոյ կովկաս կ'երթայ (1884), կը ծանօթանայ Արծրունիի, Բափփի, Պերճ Պոօշեանի, Ղազարոս Աղայեանի և կովկասեան հայ կեանցին։ Վերադարձին, յօդուածաշարբով մը Արեւելքի մէջ կու տայ իր տպաւորութիւնները և, այս անգամ, կովկասի ազգային կեանքնէ, որ կը ներկայացնէ Պոլսոյ հայ ժողովուրդին։

1885ին կը հրատարակէ գրական երեք նախափորձեր, Գատապարտեալլ, Երազի մը զինը, կատակը։ Նորավէպեր, զորս կը միացնէ մէկ հատորի մէջ, կեանքի Պատկերներ ընդհանուր խորագրին տակ։ Գարձեալ այս շրջանին Մասիսի և Արեւելքի մէջ կը հրատարակէ Սրտի յաղրանակը, Հոգոյ զարակը նորավէպերը և ուրիշներ։

1889ին կը մտնէ Հնչակեան կուսակցութեան մէջ։ 1890ին կը ձերբակալուի, յետոյ ազատ կ'արձակուի։ 1891ին Յովհաննէս Շահնազարի հետ կը հիմէ Հայրենիք օրաթերթը։

Ըմբոստ ու խիզախ թերթ մըն էր այս։ Եւ Արփիար, իր փաստաբան ընկերոջմէ աւելի եւս ուժ առած, անինայ կը յարձակէր հայ փաշաներուն, պատրիարքին ու բոլոր հարուստներուն վրայ։ Հրապարական յեղափոխութիւն մը կը սկսի իր այդ փորձով։ Մեծ յանդանութիւն էր մոռնալ հայ վսեմաշուր էֆէնտիներու տիտղոսները, և անուանել հայ փաշաները իրենց աւազանի անունով։ Արփիարեան կը մերժէր նկարագրել անոնց հարսնիքներն ու մեռեները, ոչ ալ կը գրէր «զոհունակութեամբ կը տեղեկանանց թէ...» կամ «խորին ցաւով...»։

Պոլսոյ ամիրայական դասակարգը թշշնամութեամբ կը լեցով այս յանդանութեան դէմ և կը փորձէ թերթը փակել։ Արփիարեան և իր ընկերները կը յաջողին վերստին հրատարակել թերթը և շարունակել պայքարը յանուն հայ ժողովուրդին։

18 Անպեմբեր 1895ին Պոլսոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Հնչակեաններու ցոյցը, որուն կը յաջորդեն ձերբակալութիւնները։

Բազմաթիւ հայ մտաւորականներ արտասահման փախան։ Արփիարեան եւս հեռացաւ Պոլսոյ։

1896-1901 կ'ապրի Լոնտոնի մէջ և կը վարէ Հնչակեան կուսակցութեան գործերը, ինչպէս նաեւ Նոր կեանք և Մարտթերթերու խմբագրութիւնը։ Յետոյ կ'անցնի Փարիզ, ուր երկար չի մնար և 1902ին կը մեկնի Վենետիկ։ Այստեղ կը հրատարակէ Հայ Հանեկար։

Երրեմն կը թղթակցի Մշակին, և փրանսերէն դաս կու տայ իտալական վարժաւ միացնէ մէկ հատորի մէջ, կեանքի Պատկերներ ընդհանուր խորագրին տակ։ Գարձեալ այս շրջանին Մասիսի և Արեւելքի մէջ կը հրատարակէ Սրտի յաղրանակը, Հոգոյ զարակը նորավէպերը և ուրիշներ։

1903ին կը փակէ թերթը մահափորձէ մը յետոյ։ Երկրորդ մահափորձն էր այս։ Առաջին մահափորձը կատարուած էր Պոլսոյ մէջ, բայց, ինչպէս ինց կ'ըսէր, «թիւրիմացութեամբ»։

Կ'անցնի Եզիկատոս, ուր կը վարէ Շիրակ ամսագրին խմբագրութիւնը։ Այդ շրջանին կը պատրաստէ Միեւլու ե՞րբ պատմուածքը, որ վերամշակութիւնն էր հին կտորի մը, տպուած Մասիսի մէջ 1889ին։ Յետոյ կը գրէ Հողիրտիբները, ինչպէս նաեւ Ռակի ապրչանը, որ իր վերջին գործն է այլեւս։ Այստեղ վարեց նաեւ Լուսարերի խմբագրութիւնը։

Իր թշնամիները հետզհետէ աւելի սպառնական կը գառնային։ Հնչակեան կուսակցութենէն հրաժարելով, մտած էր Վերակազմեալ Հնչակեաններու կուսակցութեան մէջ։ Յետոյ ասոնցմէ եւս բաժնուեցաւ, կատաղութիւն պատճառելով մասնաւորապէս Արգուեանի և Լեւոն Լարենցի։ Թերթով կատարեալ մինամարտ մը կը կատարէին իրարու դէմ։ Լարենց օր մը կ'երթայ սրճարանի մը մէջ կ'ապտակէ Արփիարեանը։ Եւ Արփիարեան կը վախնար երրորդ մահափորձէ մը։ Պանդոկի մը ձեղնայարկին մէջ, միասին կ'ապրէր իր եղրօրուոյն Փիլիկի հետ, առ ի զգուշութիւն։

1907 փետրուար 12ին տեղի կ'ունենայ երրորդ մահափորձ։ Դիշեր ատեն, երբ Արփիարեան հայ նպարավաճառէ մը պա-

նիր ու հաց կը գնէ և կը բալէ դէպի իր պանդոկը, ոճրագործը կը կրակէ կրնակէն։ Արփիարեան ետ կը դառնայ, ոճրագործին վարութեան տակ՝ կը տապալի կ'իյնայ։ Կը վազեն ոստիկանները և կը վերցնեն։ «Հայ եմ», կ'ըսէ անոնց, թէեւ ոչ ոք բան հարցուցած էր իրեն։ Կը փոխադրուի ոստիկանատուն, ուր դողով շելով հազիւ կրնայ արտասանել Փիլիկ, թէքէնեան անունները և կը փչէ վերջին շունչը։ Յաջորդ օրը տեղական թերթերը շունչը անուններու առջեւ։ Երբեք մը ունէր կարծես հեզնելու ամէն բան։ Յաճախ իր հեզնանցը կարծես միայն ծիծաղ պատճառելու համար կը փորձէր, այս պատճառով միմոս կը կոչուէր։ Յաճախ այդ հեզնանցը փիլիսոփայական խորը մը ունէր, նիցէեան շունչ մը, (շատ կը սիրէր Նիցէն)։ Ոտիկա կը բացատրէ սկեպտիկը, զոր իրեւեւ ծածկանուն կ'առնէր։ Հեզնանցը, գարձեալ, իր մէջ դարձան մըն էր ընդդէմ տիրութեան ու մելամազդութեան։ Ողբերգութեան իսկ պահուն ծիծաղ կը պատճառէր, որպէս հետեւ, կ'ըսէր, «անոնց որ ազգ մը տրտում կը պահեն, կը հիւծեն զնա»։ Ուրիշ տեղ մըն ալ կը գրէ։ «Արդիօք տիրութիւնը մեր մարդկային սրտի ամէնէն կենառնակ պիտոյքներէն մին է որպէսզի, հակառակ ամէն համոզումերու, թախնութեան երգերը մտիկ ընենք իրը նուազ մը հեշտալուր»։ Արփիարեան չէր սիրեր զգայական (affection) գրականութիւնը, զէթ երեւութապէս։ Հակառակ էր սոմանթիզմին։ Ահա թէ ինչո՞ւ, մերժելէ յետոյ մելամազդու զրականութիւնը, չի հետաքրքրուիր սիրոյ հարցով։ Իրապաշտ դպրոցին կը պատկանին գրեթէ շատերն իր նախասիրած հեղինակներուն, յիշենց Ֆլոպէր, կի տը Մօփասան, Ալֆոնս Տօուէ, Էմիլ Զօլա, և յետոյ Փոլ Պուրժէ, Փիէր Լոթի, Ռինան, Մէթէրլինկ, Ա. Ֆրանս, կիւյշիո:

Յօդուածները կը գրէր թղթիկներու վըրայ, մատիտով և առանց սրբագրութեան։

Երբ նոր բառ մը կամ բացատրութիւն մը իյնար միտքը, չէր աւելցներ, այլ կը պահէր զրելու համար «ուրիշ առթիւ» մը։ Նոր գրողներուն մասին մեծ սէր ու համակրանց ունէր։ Զափազանց սուր էր յիշողութիւնը։ Հրապարակագրութիւն ըրած օրերուն, հեռագիրները կը կարդար դուրսը, սրճարաններու մէջ, և յետոյ յիշողութեամբ կը թարգմանէր իր թերթին համար տապարանին մէջ։ Բովս սիրտ մը ունէր և շատ հպարտ էր իր։ Խմբագրութենէ կը հրաժարէր, «վաեմաշուր» բառը չդնելու համար հայ փաշաներու անունին առջեւ։ Երբեք ընկրկած ու սայթաքած չէ նիւթական հոգերու առջեւ։ Կիրը մը ունէր կարծես հեզնելու համար սպանեալին ինքնութիւնը։ Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի աննախները և կը փչէ վերջին շունչը։ Յաջորդ օրը տեղական թերթերը շունչը մտաւորական դմբանը համար կը գրէր կ'արդար պատճառով միմոս կը կոչուէր։ Յաճախ այդ հեզնանցը փիլիսոփայական խորը մը ունէր, նիցէեան շունչ մը, (շատ կը սիրէր Նիցէն)։ Ոտիկա կը բացատրէ սկեպտիկը, զոր իրեւեւ ծածկանուն կ'առնէր։ Հեզնանցը, գարձեալ, իր մէջ դարձան մըն էր ընդդէմ տիրութեան ու մելամազդութեան։ Ողբերգութեան իսկ պահուն ծիծաղ կը պատճառէր, որպէս հետեւ, կ'ըսէր, «անոնց որ ազգ մը տրտում կը պահեն, կը հիւծեն զնա»։ Ուրիշ տեղ մըն ալ կը գրէ։ «Արդիօք տիրութիւնը մեր մարդկային սրտի ամէնէն կենառնակ պիտոյքներէն մին է որպէսզի, հակառակ ամէն համոզումերու, թախնութեան երգերը մտիկ ընենք իրը նուազ մը հեշտալուր»։ Արփիարեան չէր սիրեր զգայական (affection) գրականութիւնը, զէթ երեւութապէս։ Հակառակ էր սոմանթիզմին։ Ահա թէ ինչո՞ւ, մերժելէ յետոյ մելամազդու զրականութիւնը, չի հետաքրքրուիր սիրոյ հարցով։ Իրապաշտ դպրոցին կը պատկանին գրեթէ շատերն իր նախասիրած հեղինակներուն, յիշենց Ֆլոպէր, կի տը Մօփասան, Ալֆոնս Տօուէ, Էմիլ Զօլա, և յետոյ Փոլ Պուրժէ, Փիէր Լոթի, Ռինան, Մէթէրլինկ, Ա. Ֆրանս, կիւյշիո։

Հրապարակագրական կոիւներուն հետ

պէտք չէ մոռնալ իր պայքարը աշխարհաբարին համար։ Այլ մանաւանդ, մեր գրական յեղաշրջման մէջ իրապաշտ արուեստի (կեանքի պատկերներ) և քաղաքական վիպագրութեան (կարմիր ժամոց) իր զծած ուղիէն զատ, աշխատաւորական վէպի նախափորձերէ (Ոսկէ սպրչան, Միեւ լեռ և ըր)։

«ՊԱՏՄՈՒԱՆՔՆԵՐ ՈՒ ՎԻՐԱԿՆԵՐ» Արքիւսար Արքիւսանի (Հր. Ն. Գ. Բ. մանշը. թ. 5, տպ. Փարիզ 1931) Ն. Գ. Բ.

Ծժոյն՝ իր ոճին պէս, սպաւոր՝ իր գրուածոց մէջ տիրող ոգւոյն նման, ժըպւ-
տելով շարունակ, ժպիտ մը որ դէմքի
ցաւագին կծկումին հետ կը շփոթուի և
աւերակի մը վրայ ինկող ճառագայթի մը
պէս տխուր է, սիրելով աղմուկը՝ իր սրտին
միայնութիւնը ու մահաբոյր լուռթիւնը
մոռնալու համար:

իր անհաւասար զրականութիւնը՝ այս
ծովին պէս, լի է անկումներով ու խիզախ
բարձրացումներով։

իր սենը, բայց սեռ չունենալն է իրենը
և ահա ասոր համար է որ զբագէտը չա-
փելու համար ամէն բաղդատովթեան եզր
բացարձակ կերպով կը պակսի մեզի: Իր
եղանակը, ծանօթ ու տուեալ պայմաններէ

կը հեռանայ : Գրականութեան մէջ, իր կանոնը՝ զարտուղութիւնն է : Երբ ամէն զբողներ կարգի ու սարքի կը հետամտին, ինըը մինակուկ կը պահէ իր անխնամ ու արտակարգ տարազը . Կոճկուած հրապարակագիլներուն մէջ ինըն է որ հանրութեան առջեւ ելլելու կը խիզախէ միշտ թափթթված մարդու, արտաքին պահուճանքով

զբաղելու ատեն չունեցողի անփութութեամբ, այնքան որ այս անհոգութիւնը ալ ճշմարիտ պչըանք մը կը դառնայ: Ահա իր զբականութեան յատկանիշներէն մին: Մարդիկ կան որ ամենէն աննշան նիւթին վրայ խօսելու համար հանդիսաւոր ձեւեր, կեցուածքներ կ'առնեն, կը հազան, ձայներնին կը փոխեն, շարժումներնին կը լայնցնեն:

Մասիսի նախորդ խմբագրապետը հակառակն է անոնց. իր ընտրած նիւթին ծանրութեան չափ իր զրելու եղանակը կ'անօպրանալ միշտ:

Հոն՝ ուր ուրիշներ պիտի խոժողուէին,
ինքը կը ժպտի և հոն ուր ուրիշներ ափակ

բական վիպազրութեան (Կարմիր Ժամոց) իր գծած ուղիէն զատ, աշխատառակական մէպի նախափորձերէ (Ոսկէ ապրչուն, Միելը և լորձը):

Հր. Կ. Պ. Ա. Բ. մահվար. թ. 5, առաջ. Փարիզ 1931) Կ. Պ. Բ.

լային, ինըը կ'երգէ, բայց երգին մէջ ողբի
պէս բան մը կը պահուըտի և այս զուար-
թութիւնը՝ որուն ներքեւ արցունըի կաթիւ
մը կ'ապաստանի:

Այս նախկին վեհետիկեանը՝ իր վանական կեանքի մաքրութիւնը անարատ պահած է միշտ. Ս. Ղաղարի մէջ վարդապետ¹ չէ լրցած ըլլայ: բայց աշխարհական ալ մնաւ-

շած չէ: Բանաստեղծութեան ու պատրանքի
թաքուն գանձեր կան իր սրտին մէջ որ
եկեղեցական կրթութեան մը լռութեան ու
սուանձնութեան մէջ զիզուած, հաւաքուած
էն և որ իր զբականութեան մէջ երեւան
լ'ելլեն, կենդանի ու զգայուն հոգի մը
ուղալով իր սովորաբար պարզ ու անպա-
հոյն զրուածքներուն:

իր ժողովը զական զաւկի, զրեթէ շուկատ
արդու ձեւերը կը սիրեմ։ Իր մշտնջենա-
ւան պատիւը պիտի ըլլայ մեր մէջ, իր
ծրուան կեաքերովը, առաջին ինը տանի-
ը, մօտեցնելը զրականութիւնը ժողովը
ին՝ փոխանակ ժողովուրդը բերելու ան-
ախտ զրականութեան մը անմատչելի
արձունքին։

իրմով սկսած ու բաջալերուած է միշտ
յն երիտասարդ զրողներու շարքը որ մեր
բապարակագրութեան այժմու ռամիկ, թէ
ը կ'ուզէք, բայց հասկնալի ու սրտի մօ-
տիկ հանգամանքը տուած են:

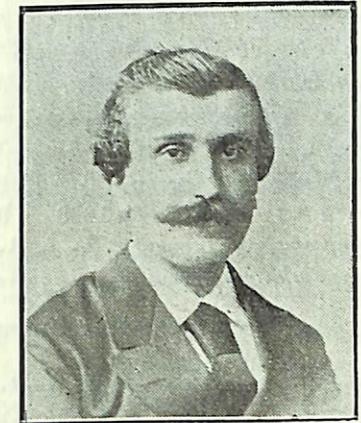
Ջուրի արձակումի մը պէս կու զայ,
'անցնի, կը տարածոի, կը լայնայ,
'անձկանայ ու կ'անհետի յանկարծ և օր
ը անշուշտ պիտի գտնեն գետնին վրայ
կօս մը իր լրագրական արգասաւոր անց-
ին նշանակ։

ի՞նչպէս պիտի ըլլայ այս կեանքին ծեռութիւնը. վերջ ի վերջոյ ուր պիտի կանգառնէ զինքը տանող նաւակրո...:

«Մասսհ» 1892, №. 3969.) Գ. Ե. Պ. Պ. Զ. Հ. Ա. Վ.

Կ Ա. Բ Ա. Պ Ե Տ Տ Գ Ա. Բ Ա. Պ Ե Տ Տ

Ծն. Ալբառուտքէց (Վասկիոր) 1840 Հոկտեմբերի 2-ի վարչութեան հայութեան կարնեցի էր, և ամուսնացած՝ Օր. Թագուհի էլեկտի հետ, յետոյ Պոլիս անցնելով՝ քառորդ գար իբր գործակասար ծառայած փողերանոցի վերատեսուչ Յակոբ Զելէպի Տիւզի. Ձերմ ուսումնասեր՝ ինսամենալ կրթութիւն կու տայ իր զաւակաց, որոնցմէ Կարապէտ մինչեւ 13 տարու հայ և օտար լեզուներ կ'ուսանի համագաւան ջամիչ աղնուատոհմ ընտանեաց մօտ, և 1853ին՝ ասոնց և Արքան Պէջ Տիւզի պաշտպանութեամբ կը զրկուի Փարիզ Մուրատեան վրժին. ուր արտակարգ ընդունակութիւն ցայց կու տայ Փրնս. և անգլ. լեզուաց, գասլնկեր ունենալով Արք. Փորթուգալ, Յովհ. Սագրզն ու Պետր. Քերէսթէնանը, որոնք իրեն պէս երկար ատեն օսմ. ելմո. Նախարարութեան մէջ բարձր պաշտօններ պիտի վարէն ապա, և Թուրքից քայքայուն վարկը բարձրացնելու պիտի նկրաէին: - Գարագաշ գալրոցին մէջ կը խառնուի վարիչներու միջեւ ծագած անհամաձայնութեան, կողմանակցելով Հ. Գարերի Ա. Ջ. վազովսկիի՝ ընդգէմ նոր անօրէն Հ. Պափ. Թրեանցի: Խթման իրիկուն մը ալբասանած կրակու ճառուղը կը կազմակերպէ դասադուլ և 1855ին կը ճամբուի: Կը դառնայ ծննդավայր, մինչ խազմարար Յ վարդապէտք յուղի կ'Ենային դէպ ի Որուսիա. այդ առթիւ ինքը գասալիք Ա. Ջ. վազովսկիի կ'ուղղէ բուռն յանդիմանագիր մը: - Պոլիս՝ իր անյագ ուսումնասիրութեան ապացոյցը կու տայ՝ անձանձիր խընդրանքներով ապահովելով իրեն լեզուագէտ ուսուցիչներ, ի մեծ գոհունակութիւն իր պաշտպաններուն. այնուհետեւ մասնաւոր դասերու կ'ակսի կաթոլիկ բարեկեցիներու տունները, վաստակն ալ յատկացնելով ինքնազարգացման: Կը շահագրգութիւն բանասահզութիւնը, միաժամանակ՝ քլք. տնտեսագիտութեամբ, և այս 2 անհաշտ ճիւղերուն մէջ հաւասար ձիբքերով ի յայտ կու գայ: - Տակաւին 16 տարու՝ կը կարգութիւն հաշուակալ Ելմո. Նախարարութեան պարագաց հատուցման Արկղին: 61ին իւր անձն, քարտուղար՝ կը մտնէ նոյն նախարարութեան ընդհ. քննիչ Փրնս. Բէօք մարդկիցն քոյ որ կրկնի եկած էր Պոլիս՝ զառաջինն օսմ. կառավարութեան կանոնաւոր պիտաճէն կազմելու (Հրատարակուած Մեծ-Եպարքոս Ֆոււատ Փաշայէ): Ա. Ջ. գժար աշխատաւութեան մէջ երիտա-

ռութեանց միացման առթիւ կազմուած 5%
ընդհանուր հաշուակալութեան գիւանի:
69ին, յանձնաբարութեամբ Եպարքոս Ալի Փա-
շայի, Էլմտ. Նիբր. Սաարդ Փաշա կ'անուանէ
զինք այդ նախարարութեան ֆինս.ի ընդհ.քար-
տուղար, և պետ՝ Էլմտ. բանակցութեանց գիւ-
անի: Գարագաշ անպաշտօն էր 1871ին, և այդ
վիճակին մէջ էր, երբ 2 տարի վերջ Եպարքոս
Նէտիմ Փաշայի նոյն տարին կնքած և Փարիզ
հրապարակ հանուած փոխառութեան ձախու-
զանքին և գանձային մուրհակաց (Bons de Tré-
sor) անվճար մնալուն հետեւանօք՝ Էրկիրը կ'են-
թարկուի ծանր տագնապի: Ատոր ի գարման,
Գարագաշ կը ներկայացնէ Էլմտ. բարենդուգ-
ման ծրագիր-յուղագիր մը՝ Պանիք Օթօմանը
վերած էլու պետական գրամատան մը:

Գարագաշ Ալմասկան Նախարարութեան սէջ
միշտ գնահատուած պաշտօնատար մը կ'ըլլայ:
96ին կը բարձրանայ Հաշուակալութեան Ատենի
անդամնակցութեան: Ունէր «Ուլա - Սանիսի» և
աստիճան: 1900ին կաթուածահար՝ հանգստեան
կը կռուի: Մեռ. 21 նոյ. 1902: - Իր փայլուն
գրիչով պահէց ուղարկել մը գրական աշխար-
հին ալ մէջ: Գերազանց էր մանաւանդ Փընս. լե-
զուաւ բուռն այլ բարեկիրթ վիճաբանութեանց

1. **Զօհքապ** կը սիմալի. **Արքիմար** Ա. Ա. Վ. բ. բ. աշտակեատած է ի ոչ երբեք Ա. Դաշտարի մէջ երբեք քահանայացու: